

Stručni rad

POTICANJE GOVORA KOD MLAĐIH UČENIKA

Maja Obrenović Ovčar

OŠ Frana Roša , Cesta na Dobrovo 114, Celje, Slovenija

Sažetak:

U razdoblju do treće godine, kada se mozak razvija i sazrijeva, jedan od najvažnijih razvojnih zadataka je razvoj govora i jezika. Tome mogu značajno doprinijeti roditelji ili odrasli koji se brinu o njemu. Pogotovo u prvoj godini, kada je kućno okruženje u kojem dijete provodi većinu vremena, vrlo je važan pravi način komunikacije. Predškolski period je vrlo važan za djecu jer počinju uspostavljati društveni kontakt s okolinom i kolega. Tada se djetetov govor najintenzivnije razvija. Primarno okruženje i obitelj u kojoj dijete živi, raste i provodi najaktivnije vrijeme ima veliki utjecaj na početke djetetova govornog razvoja. Važan je primjer koji roditelji daju djeci čitajući, čitajući literaturu te posjećujući knjižnice i kulturna događanja.

Ključne riječi: govor, jezik, dijete.

1. Uvod

Govor i sposobnost govora proizlaze iz mnogih senzornih integracija procesa. Društvo posvećuje veliku pažnju verbalnom izražavanju, pa tako i roditelji prvo uočavaju poremećaj govora i artikulacije kod djeteta nego ostale simptome poremećen razvoj [3].

2. Srednji dio

Govor se intenzivno razvija i širi do određene dobi u predškolskoj dobi vokabular, a pritom i razvijanje fonološke svijesti gdje je u pitanju razlikovanje glasovi, određivanje mjesta glasova u riječi [prvi, zadnji glas, glas u sredini] itd. Sve podskupine važne su za stjecanje fonološke svijesti djece, što uključuje rime, artikulaciju iskaza, slogovnu svijest, počeci i krajevi riječi, fonemska svijest [6].

Svi čimbenici - fonološka svijest, vokabular, pismenost i razvoj govora – jesu međusobno povezani, a prikazana je i povezanost s motoričkim sposobnostima. Djeca razvijaju motoriku od rođenja, kada počnu podizati glavu, sjediti, puzati i hodati. Pod ovim opisom podrazumijevamo grubu motoriku gdje se koriste velike tjelesni mišići. Osim grube motorike, ljudi razvijaju i finu motoriku gdje god krenuli izvoditi precizne fine pokrete ruku uz održavanje koordinacije između prstima i očima. Međutim, budući da pisanje također svrstavamo u finu motoriku, ono nam je potrebno uspješno svladavanje pokretljivosti mišića, prstiju i dlanova [3].

Mogu se pojaviti različita odstupanja u svakom od gore navedenih područja, stoga je potrebno djelovati pravodobno i primjereno te djetetu osigurati holistički pristup obzir. Bitno je da dijete dobije svu potrebnu stručnu pomoć, pomoć ali i on mora biti kod kuće. Sva područja mogu se podučavati vježbama koje se daju djetetu predstavljen kao igra. To djetetu neće dati osjećaj da mora nešto učiniti, ali će se rado pridružiti igri.

Kod kuće možemo trenirati oba grafomotorika vještine kao fonološka svijest, a time i proširujemo vokabular, posebno pričajući priče djetetu. Važno je biti svjestan da govor i jezik učimo i u djetinjstvu ispravne izgovore.

Ali da bismo razvili ispravan govor, potrebno nam je:

- zdrav živčani sustav s netaknutim govornim centrima i živčanim vezama između oni koji kontroliraju i koordiniraju rad zvučnika;
- pravilno i dobro razvijene mentalne funkcije [pažnja, percepcija, razmišljanje, pamćenje slušnim pamćenjem];
- razvijena osjetila;
- zdrav razgovor;
- ispravan i uzoran govor djetetove okoline [9].

Treća godina je odlučujuća prekretnica u razvoju govora, jer dijete već izgovara većinu glasove, tvori s njima riječi i govori razumljivim rečenicama. Voli razgovarati i govori s određenom svrhom. Do pete godine dijete se razvija i koristi govor, kada izražava svoje misli, želje i potrebe [7].

Problemi se javljaju kod djece koja imaju poremećaj zbog invaliditeta ili oštećenja određenih sposobnosti. U njihovom razvoju, osobito razvoju govora i usvajanje jezika ne odvija se spontano i na prirodan način. Djeca sa govorno-jezični poremećaji su skupina djece sa smanjenim sposobnostima usvajanje, razumijevanje, izražavanje i/ili smisljena upotreba govora, jezika i komunikacije [2].

U djece s govorno-jezičnim poremećajima u pravilu postoje neslaganja između verbalnih i neverbalnih sposobnosti, pri gdje su neverbalne sposobnosti obično bolje od verbalnih. Za utvrđivanje vrste i razine deficita, prepreka odn poremećaji djece s posebnim potrebama javljaju se govorno-jezični poremećaji na kontinuum od blagih do ozbiljnih poremećaja u jednom ili više područja: pragmatičari, semantika, sintaksa, fonologija, artikulacija i tečnost govora. Mogu se pojaviti samostalno kao primarni poremećaji, sekundarni poremećaji [kao posljedica drugih poremećaji] ili kao povezani poremećaji s drugim poremećajima.

Poticanje govora uz pomoć lutke

Niti jedan drugi logopedski alat ne potiče dijete na spontano djelovanje, potičući na taj način razvoj vokabulara i poboljšavajući njihove govorne vještine tako učinkovito kao lutke. Kada dijete "govori kroz lutku", osjeća se ugodnije i opuštenije. Podrška takvoj spontanoj aktivnosti posebno je važna u radu s djecom sa zakašnjelim govorno-jezičnim razvojem i problemima tečnosti [npr. mucanje]. Ručna lutka s ustima, jezikom i zubima idealna je za prikazivanje vježbi artikulacije, kao i za pokazivanje kako dijete treba organizirati odn. postavite svoje govore da izgovaraju određeni glas. U sljedećem koraku uloge se mogu zamijeniti. Dijete može objasniti lutki kako pravilno izgovarati ili vježbati izgovaranje određenog glasa. Baveći se zabavnim vježbama dijete stječe potrebna znanja koja omogućavaju bolje rezultate u logopediji.

Neke ideje:

- *Učenje dijelova tijela:* kroz igru pokazujemo i kažemo djetetu nazive za određene dijelove tijela. Na kraju ga potičemo da pokaže/imenuje određeni dio tijela ili lica koji prepoznaje na igrački ili na sebi [oči, nos, usta, uši, ruke, prsti, trbuh, noge].
- *Učenje odjeće:* potaknite svoje dijete da se oblači s vama ili samostalnom lutkom. Možete koristiti dječju odjeću ili odjeću drugih igračkaka [čarape, hlače, majice]. Istovremeno dijete uči nove pojmove koje kasnije na odgovarajući način koristi.
- *Učenje osnovnih pojmova:* Koristite lutku s raznim drugim predmetima kao što su kutija, deka, stol. Kroz upute gdje postaviti lutku, naučite dijete primjerenom razumijevanju i korištenju prijedloga [U kutiji, ISPOD dekice, NA stolu], boja [ZELENA lutka, CRVENA dekica] i pojmova vezanih za veličinu [VELIKI stol, MALA kutija, VEĆA lutka], dok dijete razvija i slušnu pažnju i pamćenje.
- *Učenje glagola i pridjeva:* Koristite lutku zajedno s drugim dječjim igračkama ili svakodnevnim predmetima, kao što su: krevet, žlica, čaša, odjeća, hrana. U igri dijete uči nove glagole i pridjeve: jesti, piti, spavati, sjediti, stajati, gladno, pospano, žedno, sretno, tužno.
- *Razvoj društvenih i pragmatičnih vještina:* lutke za bebe, bebe i slične mekane igračke mogu biti izvrstan alat za učenje odgovarajućih društvenih i pragmatičnih vještina. U simboličnoj igri, kada razgovaramo s djetetom i

pretvaramo se da kuhamo s igračkom, hranimo je, igramo se doktora ili frizera, dijete uči pravilnoj komunikaciji i smislenoj upotrebi jezika.

Korištenje lutke u logopedskoj terapiji ili u svakodnevnom životu i igri s djetetom jedan je od učinkovitih alata za promicanje i razvoj ručnih vještina, mašte, izražavanja emocija, omogućuje ponovno proživljavanje događaja, cjelokupni mentalni razvoj i razvoj govorno-jezične komunikacije.

3. Zaključak

Učestalost i kvaliteta govora dojenčadi, male djece i djece mogu pozitivno utjecati na razvoj djetetova govora. Stoga je dobro da brojne dječje aktivnosti možemo popratiti komentarima i pitanjima. Na primjer, ako dijete crta, govorimo o njegovom crtežu. Pitamo ga što je nacrtao, zašto je koristio određenu boju te ga potičemo da nam to pokuša što više opisati i porazgovarati s nama. Važno je uključiti i pomoći djetetu u razgovoru. Prije svega, ne smijemo zaboraviti da se djetetov govor razvija slušanjem i oponašanjem. Dijete će također oponašati naše ponašanje i način govora, stoga je važno stvoriti kvalitetno i povjerljivo obiteljsko okruženje u kojem se ukućani osjećaju dobro i opušteno te puno razgovaraju, svakodnevno i s poštovanjem jedni s drugima.

4. Literatura

- [1.] Grginič, M. [2005]. Porajajoča se pismenost. Domžale: Izolit.
- [2.] Kranjec, P. [2014]. Logopedski pregled govora, jezika in komunikacije triletnih
a. otrok [diplomsko delo]. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [3.] Kremžar, B. [1993]. Motorične težave govorno motenih otrok. Portorož:
Birografika BORI.
- [4.] Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S. in Bregar
Golobič, K. [2008]. Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Ljubljana: Zavod
RS za šolstvo.
- [5.] Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. [2004]. Razvojna psihologija. Ljubljana:
a. Filozofska fakulteta.
- [6.] Marjanovič Umek, L., Kranjc, S., Fekonja, U. [2006]. Otroški govor: razvoj in
a. učenje. Domžale: Izolit.
- [7.] Vizjak Kure, T. [2010]. Spodbujanje razvoja sensorike, motorike, kognicije,
a. govora in jezika: priročnik z vajami in lestvice za spremljanje razvoja.
b. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [8.] Žerdin, T. [2003]. Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja: kako jih
a. odkrivamo in odpravljamo. Ljubljana: Svetovalni center za otroke,
mladostnike
b. in starše in društvo BRAVO.
- [9.] Žnidarič, D. [1993]. Otrokov govor. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.